

KARTA EWIDENCYJNA ZABYTKU NIERUCHOMEGO NIEWPISANEGO DO REJESTRU ZABYTKÓW

1. Nazwa

Historyczny układ ruralistyczny wsi

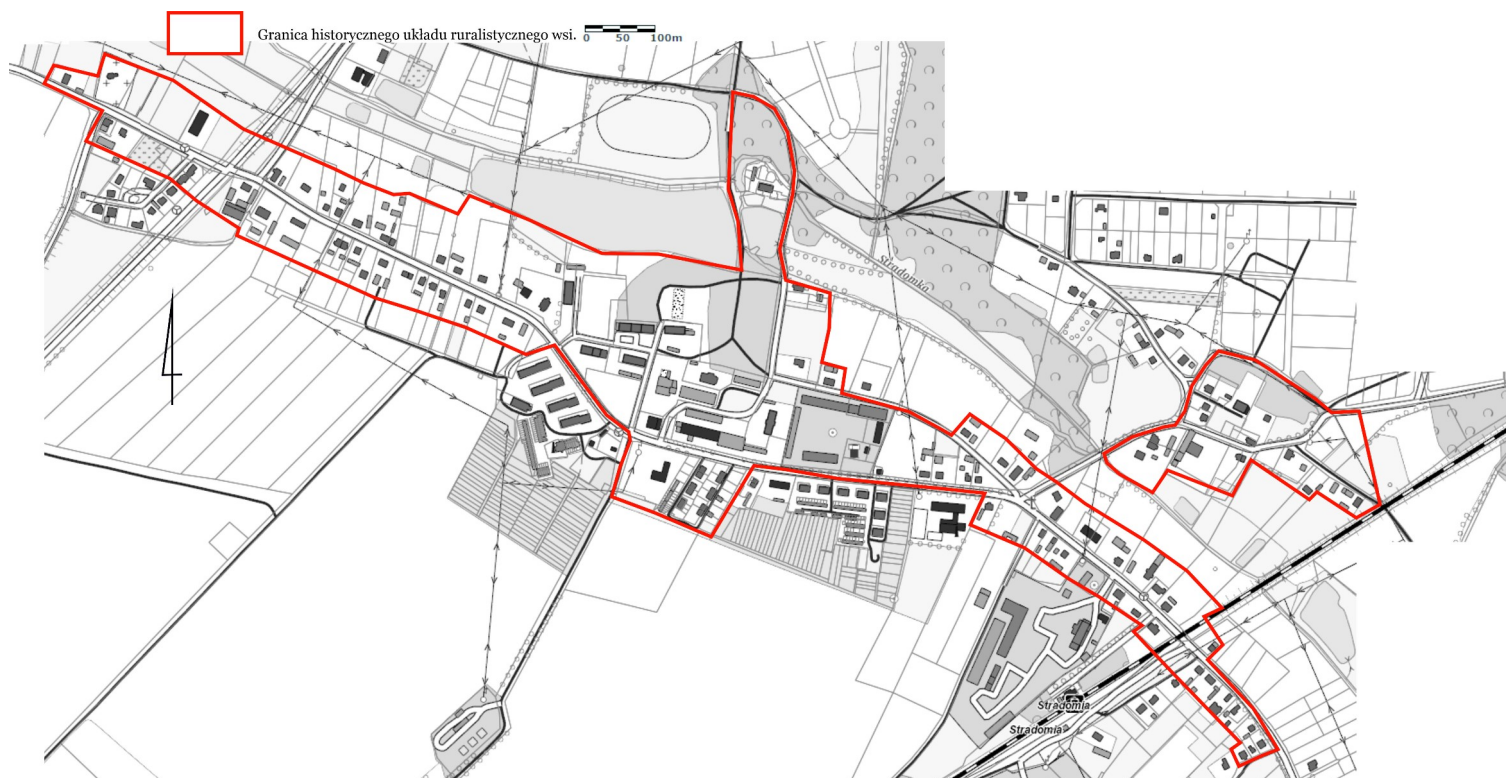
2. Czas powstania

**1305, 1376, 1654, 1729, 1862,
1945**

3. Miejscowość

**STRADOMIA
WIERZCHNIA**

9. Materiały graficzne

4. Adres (ulica, nr posesji)

5. Przynależność administracyjna

Województwo **DOLNOŚLĄSKIE**

Powiat **OLEŚNICKI**

Gmina **SYCÓW**

6. Współrzędne geograficzne

51°16'17"N 17°37'49"E

7. Użytkowanie obecne

**mieszkalne
rolnicze**

8. Stan zachowania

4

10. Istniejące zagrożenia, najpilniejsze postulaty konserwatorskie

Poprzednie nazwy miejscowości: ok. 1305 r. - Stradano (Stradam?) superior; 1376 r. - Stradam, Stradano superior; ok. 1739 r. - Stradam; poł. XVIII w. - Ober Stradam; 1787 r. - Ober- Stradam; 1829 r. - Mittel- + Ober-Stradam; 1830 r. - Mittel-Stradam, Strodomio + Ober-Stradam, Wierszna Strodomia; 1845 r. - Mittel-Stradam, Stradomia + Ober-Stradam, Wierzchna Stradomia; 1873, 1891, 1937 r. - Mittel Stradam + Ober Stradam. **Znaczenie i pochodzenie nazwy wsi:** Nazwa niemiecka jest zniekształconym zapisem fonetycznym nazwy polskiej-pierwotnej. **Historia wsi i dóbr:** Ok. 1305 r. pierwsza wzmianka o wsi o nazwie „Stradano (Stradamo?) superiori”. Rozróżnienie na Stradomię Dolną i Górną (ob. Wierzchnią) nastąpiło już podczas wcześniej dokonanego osadzenia na prawie niemieckim. W 1357-1362 r. w zapiskach dotyczących Dolnej Stradomii wymieniony pod rokiem 1357 r. Peczek Wilczk- sołtys Wierzchniej Stradomii. W 1376 r. wymieniany jest kościół w Stradomii Wierzchniej, nazywanej Stradano superior. W XVI w., przed 1557 r. cała Wierzchnia Stradomia należała do rodziny von Gaffron, od 1557 r. - von Rohr. Wkrótce po 1557 r. część należąca do von Gaffron'ów została podzielona i rozróżnia się części I i II. W późniejszym czasie nastąpił podział dóbr von Rohr'ów i powstały części III i IV. W 1596 r. Kaspar von Seidel, otrzymuje prawo wybudowania na swojej ziemi karczmy. W 1594-1611 r. Siegmund von Gaffron, kolejny właściciel części I Stradomii Wierzchniej, wykupił nadrzędne prawo sądownicze nad Wierzchnią Stradomią. W czasach reformacji tutejszy kościół przeszedł w ręce protestantów, a w 1629 r. powrócił do katolików. Potem znowu zawładnęli nim protestanci. Ostatecznie został zwrócony katolikom w 1654 r. Budynek kościoła i wieża były z drewna w złym stanie technicznym. Podczas wojny północnej znaczny oddział polski splądrował Stradomię. W 1729 r. połączenie majątków I i III. Po 1744 r. Stradomia Średnia *Mittel Stradam* uzyskuje swoje miano. W 1787 r. Stradomia jest własnością szlachecką. Wieś dzieli się na trzy części: dwie o nazwie *Ober-Stradam* (Górna, Wierzchnia Stradomia) oraz *Nieder-Stradam* (Dolna Stradomia). Jedna z części *Ober-Stradam* oraz *Nieder-Stradam* należą do barona von Dyherr. Ponadto wymieniane są majątki: *Ober-* i *Nieder-Stradam*, zwane *Oberguth* i *Niederguth*. Na majątek *Ober-Stradam* składają się dwa folwarki, z których jeden to folwark polny *Griinwalde*. Do majątku *Niederguth* należały m. in. 2 folwarki polne, *Paulwitz* oraz *Griineiche*. W 1862 r. po otwarciu nowej szkoły katolickiej w Stradomii Dolnej korzystały z niej także dzieci ze Stradomii Wierzchniej. W 1863 r. budowa murowanej kaplicy. W 1891 r. do Ober-Stradam należą: majątek rycerski Pawłowice z folwarkami *Griineiche* oraz *Grunewald*. W 1893 r. połączono gmin Stradomia Średnia *Mittel Stradam* i Górna *Ober Stradam* w jedną gminę o nazwie Stradomia Górna *Ober Stradam*, ob. Stradomia Wierzchnia. W 1912 r., 1937 r. Ober-Stradam ma status majątku rycerskiego, do którego należą folwarki: *Niedergut*, *Obergut*, *Griineiche* i *Grunwald*. Dobra te stanowią fideikomis rodziny Reinersdorff. Miejscowość usytuowana wzdłuż Nidy, dopływu Widawy. Zasadniczo wieś jednodrożna o przybliżonej osi wschód-zachód. Znajdują się w niej dwa kościoły, jeden w części zachodniej, drugi sąsiadujący z dawnym majątkiem. Ponadto są dwa inne dawne majątki. Zabudowa zagrodowa, nieregularna. We wschodniej części wsi fragment widlicy przecięty torem kolejowym świadczy o kontynuacji układu Stradomii Dolnej, leżącej w gminie Dziadowa Kłoda. Zachowany jest zasadniczy układ planistyczny wsi, lecz zaburzeniu uległ jej układ przestrzenny.

Bibliografia: • Knie J.: Alphabetisch-statistisch-topographische Ubersicht der Dorfer, Flecken, Stadte und anderen Orte der konigliche Preussische Provinz Schlesien, Breslau 1845

• T. Kulak, W. Mrozowicz: Syców i okolice. Od czasów najdawniejszych po współczesność; Wrocław-Syców 2000

• Lutsch H.: Verzeichnis der Kunstdenkmaler der Provinz Schlesien, Bd II, Die Kunstdenkmaler der Landkreise des Reg.- Bezirks Breslau, Breslau 1889

• Schlesisches Giiter-Adressbuch. Verzeichnis samtllicher Rittergueter und selbstandigen Gutsbezirke, fowie der grosseren Landgliter der Provinzen Nieder- und Oberschlesien Breslau 1886, 1891, 1912, 1926, 1937

• Zimmermann F. A.: Beytrage zur Beschreibung von Schlesien, Brieg t. IV 1785; t.VII 1787

Materiały kartograficzne: • Messtischblatt, pomiar 1887 r., nowelizacja 1929 r., wydanie 1932-1940 r.

Istniejące zagrożenia: Degradacja układu ruralistycznego związana z współczesną zabudową różnego typu, dogęszczanie i wprowadzanie nowej zabudowy na terenach historycznie niezabudowanych, rozbiórki i przebudowy budynków historycznych oraz ich modernizacja z wykorzystaniem współczesnych, niezgodnych z lokalną tradycją materiałów budowlanych. **Postulaty konserwatorskie:** Utrzymanie układu wsi, ochrona dominant, zachowanie skali zabudowy, jej historycznego rozplanowania, tradycyjnych brył, formy, użytych materiałów i artykulacji elewacji, ochrona zespołu kościelnego, zabudowy dawnego zespołu pałacowo-folwarcznego, dworsko-folwarcznego, kolejowego i parku, ochrona terenu dawnego cmentarza ewangelickiego (na północ od wsi).

11. Adnotacje o inspekcjach, informacje o zmianach (daty, imiona i nazwiska wypełniających)

12. Opracowanie karty ewidencyjnej (autor, data i podpis)

czerwiec 2023
Justyna Kość

